

Olje- og energidepartementet
Postboks 8148 Dep
0033 OSLO

Vår dato: 12.06.2015
Vår ref.: 200803409-105
Arkiv: 511
Deres dato:
Deres ref.:

Saksbehandler:
Ane Næsset Ramtvedt
aera@nve.no/22 95 94 58

Oversendelse av klager og administrativ innsigelse på vedtak om konsesjon til Vardafjellet vindkraftverk med tilhørende nettilknytning

I vedtak av 18.12.2014 medelte Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) konsesjon til Vardafjellet vindkraftverk med tilhørende nettilknytning i Sandnes kommune, Rogaland fylke.

NVE har mottatt fem klager på vedtaket om konsesjon. Alle klagene er gitt innen klagefristen, og alle klagene tilfredsstiller vilkårene for klagerett i forvaltningsloven kapittel VI. NVE har forberedt klagene i henhold til forvaltningsloven § 33.

NVE kan ikke se at noen av klagene gir grunnlag for å endre eller omgjøre vedtaket av 18.12.2014. Klagene oversendes Olje- og energidepartementet for endelig avgjørelse.

Det hefter en administrativ innsigelse ved vedtaket av 18.12.2014 fra Rogaland fylkeskommune, som i tillegg oversendes Olje- og energidepartementet for endelig avgjørelse.

Bakgrunn for saken

NVE ga den 18.12.2014 Vardafjellet Vindkraft AS tillatelse til å bygge og drive Vardafjellet vindkraftverk med tilhørende nettilknytning i Sandnes kommune, Rogaland fylke. Vindkraftverket er planlagt med installert effekt på 30 MW. Konsesjonsbehandling etter energiloven er en avveining mellom tekniske og økonomiske forhold og miljø- og samfunnsvirkninger. Hvis et omsøkt anlegg anses å være til større fordel enn ulempe for samfunnet, kan det gis konsesjon etter energiloven. Alle vesentlige forhold som kommer frem gjennom konsesjonsprosessen vurderes og hensyntas ved skjønnsutøvelsen.

NVE har mottatt fem klager på vedtaket om konsesjon til Vardafjellet vindkraftverk. Følgende parter har påklaget vedtaket:

- Sviland Bydelsutvalg
- Avinor
- Forsvarsbygg

E-post: nve@nve.no, Postboks 5091, Majorstuen, 0301 OSLO, Telefon: 09575, Internett: www.nve.no

Org.nr.: NO 970 205 039 MVA Bankkonto: 7694 05 08971

Hovedkontor
Middelthunsgate 29
Postboks 5091, Majorstuen
0301 OSLO

Region Midt-Norge
Vestre Rosten 81
7075 TILLER

Region Nord
Kongens gate 14-18
8514 NARVIK

Region Sør
Anton Jenssensgate 7
Postboks 2124
3103 TØNSBERG

Region Vest
Naustdalsvn. 1B
Postboks 53
6801 FØRDE

Region Øst
Vangsvieien 73
Postboks 4223
2307 HAMAR

- Forum for natur og friluftsliv Rogaland
- Marianne og Heino Nilsen

I dette notatet har NVE sammenfattet klagen og innsigelsen og kommentert de vesentligste klagegrunnene som er fremsatt. NVE viser til notatet *Bakgrunn for vedtak* av 18.12.2014 for en oppsummering av saksbehandlingsprosessen, sammenfatning av innkomne merknader og NVEs vurderinger.

Administrativ innsigelse

Rogaland fylkeskommune v/kulturavdelingen fremmet i høringsperioden administrativ innsigelse til Vardafjellet vindkraftverk. Innsigelsen ble fremmet på bakgrunn av at fylkeskommunen ikke hadde hatt anledning til å foreta befaring av planområdet, og derfor ikke hadde fått vurdert behovet for å gjennomføre undersøkelser jf. kulturminneloven § 9. Det andre forholdet var at fylkesrådmannen mente at det ikke gikk klart frem av konsesjonssøknaden i hvilken grad de automatisk fredete kulturminnene blir berørt av tiltaket.

NVE kontaktet Rogaland fylkeskommune den 21.11.2014 med forespørsel om videre behandling av den administrative innsigelsen og om fylkeskommunen ønsket å avholde et innsigelsesmøte. I brev av 4.12.2014 verken avkreftet eller bekreftet fylkeskommunen om dette var ønskelig.

I brev av 18.2.2015 ber Riksantikvaren (RA) NVE om å innhente vurdering av potensial for funn av automatisk fredete kulturminner fra fylkeskommunen i vindkraftsaker der det er fremmet administrativ innsigelse til søknaden. RA opplyser i brevet om at de vil opprettholde sin administrative innsigelse i saker der potensialet vurderes som høyt. I saker der potensialet vurderes som middels vil RA normalt trekke innsigelsen. RA ber om at NVE avventer sluttbehandling av søknaden og eventuell oversendelse til Olje- og energidepartementet til uttalelsen vedrørende potensialet foreligger.

I brev av 25.2.2015 ber NVE Rogaland fylkeskommune om å vurdere potensialet for funn av automatisk fredete kulturminner innen 1.5.2015, i tråd med rutiner gjeldende fra 1.12.2013. I brev av 30.4.2015 skriver Rogaland fylkeskommune at de har vurdert potensialet for funn innenfor planområdet til Vardafjellet vindkraftverk. De skriver at de har vurdert tre ulike alternativer for adkomstvei, og at alle kommer i direkte konflikt med automatisk fredete kulturminner. Når det gjelder alternativ 3 vil en del av adkomstveien berøre sikringssonen til id 44652. Fylkeskommunen påpeker imidlertid at de vil kunne tilrå dette alternativet i en dispensasjonssøknad til Riksantikvaren, forutsatt at det ikke dukker opp nye automatisk fredete kulturminner. Fylkeskommunen opprettholder den administrative innsigelsen.

Vurdering av klagerett

NVEs myndighet i klagesaker følger av forvaltningsloven § 33. NVE kan oppheve eller endre vedtaket dersom NVE finner klagen begrunnet. Alternativt oversendes klagen til Olje- og energidepartementet for endelig avgjørelse. Etter forvaltningsloven § 33 annet ledd, skal NVE avvise klagen dersom vilkårene for å behandle klagen ikke foreligger.

Videre viser NVE til forvaltningsloven § 28 første ledd. Her fremgår det at «enkeltvedtak kan påklages av en part eller annen med rettslig klageinteresse». Dersom et vedtak påklages av en part eller annen med rettslig klageinteresse innen klagefristen, har NVE etter forvaltningsloven § 28 plikt til å ta klagen til behandling.

NVE vurderer at alle de innkomne klagen er fremmet av parter med rettslig klageinteresse, og klagen tas derfor til behandling.

Sammenfatning av inkomne klager

Sviland Bydelsutvalg har sendt inn både en underskriftsliste og klage i e-post av 26.1.2015.

Bydelsutvalget påpeker følgende forhold i klagen:

- Sandnes øst er en bydel med omfattende støyproblematikk knyttet til skytebanen til forsvaret, pukkverk og asfaltverk, i tillegg til mye tungtrafikk. Etablering av vindkraft på Vardafjellet vil redusere stille soner i bydelen til et minimum. Bydelsutvalget kan ikke se at det er vurdert hvordan vindkraftverket vil påvirke bo- og livskvaliteten i den planlagte bydelen. Videre er bydelsutvalget kritiske til arealdisponeringen, da vindkraftverket vil sette begrensninger for en eventuell videre utbygging av Sviland.
- Det er ikke gjort rede for masseforflytninger/skjæringer i forbindelse med bygging av internveier og oppstillingsplasser. Bydelsutvalget mener derfor at utredningen ikke oppfyller kravene som er fastsatt i utredningsprogrammet.
- Bydelsutvalget er kritiske til NVEs vurdering av virkninger for friluftsliv. De påpeker at Vardafjellet vil være ett av nærturområdene for den fremtidige utbyggingen i Sandnes øst. De mener at virkninger for friluftsliv er vurdert på feil grunnlag siden dagens bruk er vurdert, men ikke fremtidens bruk etter en utbygging av Sandnes øst. De mener virkningene for friluftsliv er satt for lavt.
- Bydelsutvalget mener det er uakseptabelt at det gis konsesjon når boliger kan få et støynivå over grenseverdien. Videre stiller de spørsmål om det er forsvarlig å gi konsesjon uten å beregne sumstøy fra ulike kilder. De mener at NVEs vilkår om støy ikke er tilstrekkelige, og mener at NVE skyver konflikten og avgjørelsen over i en fase der lokalsamfunnet har liten mulighet til medvirkning.
- Flere boliger vil kunne få skyggekast over grenseverdien. Bydelsutvalget mener at det ikke kan innvilges konsesjon uten at det er avklart hvordan boliger i nærområdet kan få akseptable verdier når det gjelder skyggekast.
- Bydelsutvalget er enig i NVEs konklusjon i avslaget til Sandnes vindkraftverk, der avslaget er begrunnet med sumvirkningen av vindkraft i regionen når det gjelder landskap og visuelle virkninger, friluftsliv og fugl, samt nærhet til bebyggelse. De mener denne problematikken er minst like aktuell for Vardafjellet, og stiller seg uforstående til at dette vindkraftverket blir vurdert som mindre konfliktfylt enn Sandnes vindkraftverk.

Avinor viser i brev av 6.1.2015 til sin høringsuttalelse av 23.10.2013 der de påpeker at vindturbinene vil være i konflikt med radaren på Bråtavarden. Avinor har pågående en prosess for å skifte ut radar med ny teknologi som ikke vil påvirkes i like stor grad av vindkraftverk. Dette er planlagt innført ved Stavanger Lufthavn Sola i 2016/2017. Avinor skriver at følgende vilkår er nevnt i «Bakgrunn for vedtak», men ikke kommet med i anleggskonsesjonen: «*Vindkraftverket kan ikke settes i drift før ny teknologi som erstatter radarer er implementert, eller at tiltakshaver må komme opp med avbøtende tiltak som verifiseres av en nøytral tredjepart*». Avinor ber om at NVE innarbeider ovennevnte vilkår i anleggskonsesjonen.

Forsvarsbygg skriver i brev av 12.1.2015 at de i sin høringsuttalelse til konsesjonssøknaden spilte inn 3 forhold:

- Forholdet til Forsvarets faste radarer og radiolinjer (ingen konsekvens – kategori A)
- Vindkraftverket som luftfartshinder for Forsvarets lavflyging

- Påvirkning på luftoperative systemer 25 km fra militære flyplasser

De skriver at disse forholdene er gjengitt på side 50 i «Bakgrunn for vedtak», men at det er feilaktig fremstilt at Forsvarsbyggs totale vurdering er gitt kategori A. Kategori A gjelder kun forholdet til Forsvarets faste infrastruktur. Når det gjelder vindkraftverket som luftfartshinder for lavflyging skriver Forsvarsbygg at Luftforsvaret konkluderer med at Vardafjellet vindkraftverk ikke påvirker Forsvarets muligheter for lavflyging. Derimot er punkt 3 enda ikke avklart: *«Det arbeides med en vurdering av vindkraftverks virkninger for luftoperative systemer innenfor en sone på 25 km fra militære flyplasser. Vardafjellet vindkraftverk ligger 14 km fra Sola flyplass og er derfor omfattet av problemstillingen. Luftforsvaret har pågående feltforsøk for å avklare i hvilken grad mobile radarsystemer utplassert på flyplasser blir påvirket av vindturbiner. Dette har betydning for forsvaret av flyplassene. Ytterligere informasjon om denne problemstillingen kan på grunn av sikkerhetslovens bestemmelser ikke beskrives her, men kan gis i egne møter med sikkerhetsgradert personell. Feltforsøket forventes ferdigstilt august 2015. Forsvarsbygg påklager at det er gitt konsesjon til Vardafjellet vindkraftverk før Forsvaret har fått ferdigstilt feltforsøk og konkludert om vindparken vil påvirke de luftoperative systemene, ref. vår høringsuttalelse til konsesjonssøknaden av 24.10.2013».*

Forum for natur og friluftsliv Rogaland (FNF Rogaland) skriver i brev av 26.1.2015 at de stiller seg uforstående til avgjørelsen om å gi konsesjon til Vardafjellet vindkraftverk, da argumentene NVE bruker for å gi avslag til Sandnes vindkraftverk er minst like aktuelle for Vardafjellet vindkraftverk. Vardafjellet vindkraftverk ligger nærmere både eksisterende og fremtidige boligområder på Sviland. FNF Rogaland mener at utredningen ikke har vært fullstendig nok spesielt med tanke på friluftsliv, nære turområder og naturmangfold. De er uenig i konklusjonen i vedtaket når det gjelder friluftsliv, og mener at utreder ikke har skaffet til veie tilstrekkelig data om nåværende og fremtidig bruk av området. De påpeker at det ikke finnes avbøtende tiltak som kan redusere virkningene av veianlegg, turbiner og støy. Når det gjelder naturmangfold skriver de at de er spesielt bekymret for hubro i området, da Sør-Rogaland er det viktigste hekke- og leveområdet for hubro i Norge. De skriver at de ønsker å oppdatere OED med de nyeste observasjonene: Bjørn Bråtveit hørte hubro sommeren 2013 i Duelifjellet bak Skrudsfjellet, på motsatt side av Noredalen i forhold til Vardafjellet. Jørann Oseland har sett reir i Duelifjellet i 2014. Han har sett hubro på Krogedal og mener at det hekker hubro i fjellet ved Krogedal. Ragnar Melberg observerte hubro under Hetlandsfjellet høsten 2013. Guttorm Garvik bor på Sporaland i Noredalen, og hørte hubro flere ganger høsten 2014 på Sporaland/Levang i liene opp mot Vardafjellet. FNF Rogaland mener det vil være brudd på naturmangfoldloven og uforsvarlig om det plasseres turbiner på Vardafjellet. De påpeker at sammen med tidligere kartlegging av hubro på Jæren burde disse observasjonene være kunnskap nok til å omgjøre vedtaket.

Marianne og Heino Nielsen skriver i brev av 10.1.2015 at de mener at det er flere temaer som ikke er ivaretatt i søknaden og som ikke er avklart i vedtaket. De påpeker at deres høringsuttalelse ikke er vurdert og sitert i vedlegget til vedtaket, og mener at dette er en saksbehandlingsfeil. Blant annet har de gitt innspill om at sumstøy fra biltrafikk og vindkraftverk må vurderes, noe de ikke kan se har blitt gjort. Videre tar de opp de samme forholdene som i klagen til Sviland bydelsutvalg, virkninger for landskap, friluftsliv, støy og skyggekast. De mener at det ikke er grunnlag for å gi konsesjon til 30 MW, når utredningen tar utgangspunkt i 20,7 MW.

Motpartens vurdering av klagen

Vardafjellet Vindkraft AS har kommentert de innkomne klagen til vedtaket om Vardafjellet vindkraftverk i brev av 20.2.2015. Følgende blir påpekt:

«Et gjennomgående tema i klagen fra Sviland Bydelsutvalg er mulige negative konsekvenser for utbygging av den nye planlagte bydelen Sandnes Øst. I forbindelse med prosessen knyttet til

utarbeidelse av ny kommuneplan for Sandnes kommune for perioden 2015-2030, som skal endelig vedtas i juni 2015, fremgår det av saksunderlaget at utbygging av Sviland som en del av kommunens byutviklingsprosjekt Sandnes Øst ikke er inkludert i den aktuelle planperioden. I planperioden 2015-2030 vil byutviklingen innenfor Sandnes Øst omfatte området Vatnekrossen, som ligger ca. 7 km fra nærmeste turbin i Vardafjellet. Utbygging av Svilandområdet er planlagt i fase 2 og 3 av Sandnes Øst, som kommer etter 2030.

Vi vil påpeke at Vatnekrossen ligger i Bydel Hana, og ikke i Bydel Sviland. Vi konstaterer at Hana Bydelsutvalg stiller seg positive til konsesjonssøknaden i sin høringsuttalelse om Vardafjellet, og at Hana bydelsutvalg ikke har levert noen klage på konsesjonstildelingen.

Bydelsutvalget bemerker at planområdet er avsatt som regionalt friluftsområde. Vi gjentar derfor vår kommentar til Bydelsutvalgets høringsuttalelse: Planområdet er ikke angitt som sikret friluftsområde i FINK (Fylkesdelplan for Friluftsliv, Idrett, Naturvern og Kulturvern), og er heller ikke angitt som et område som etter fylkeskommunens mening bør sikres som friluftsområde. Området er derimot angitt som nærturområde. For øvrig viser temakart i FINK at det i bydelene Hana og Riska er satt av andre områder som sikrede eller ønsket sikrede friluftsområder i nærområdet nord for den planlagte nye bydelen Sandnes Øst. Det er også satt av store sikrede friluftsområder i Bydel Sviland, sydvest for tettbebyggelsen i Sviland.

Vedrørende hubro vil vi kommentere de nyeste observasjonene med at det av konsekvensutredningene og konsesjonssøknaden fremgår at planområdet sannsynligvis inngår i ett eller to hubroterritorier. Imidlertid viser også konsekvensutredningen at nærmeste kjente hekkelokalitet for hubro er over 2 km fra nærmeste turbin. Duelifjellet som er nevnt to ganger i observasjonene ligger ca. 2,5 km fra nærmeste turbin, mens Rikkafjellet ligger ca. 1,6 km fra nærmeste turbin».

Møter

Møte med Avinor

NVE avholdt møte med Avinor og tiltakshaver den 25.3.2015. Bakgrunnen for møtet var Avinor sin klage på konsesjonsvedtaket, hvor det fremgår at Avinor har pågående en prosess for å skifte ut radar med ny overvåkingsteknologi som ikke vil påvirkes av vindturbiner. Dette er planlagt innført ved Stavanger Lufthavn Sola i 2016/17. På møtet orienterte Avinor om at det er besluttet at radaren på Bråtavarden skal være i drift også etter at ny teknologi er tatt i bruk, for å ha redundans i luftovervåkingssystemene.

I brev av 22.4.2015 skriver Avinor at de har fått bekreftet fra leverandør at det vil være mulig å gjøre tekniske tilpasninger på radaren på Bråtavarden etter at vindturbinene på Vardafjellet er satt i drift, dersom det viser seg at turbinene lager falske plot på radarskjermene til flygelederne. For å få til dette må det gjøres tilpasninger i systemet av leverandør og autorisert personell hos Avinor. I tillegg forventes det at Luftfartstilsynet vil kreve at endringene blir versifisert ved en kontrollflyging. De samlede kostnadene ved tilpasninger i system fra leverandør, internt arbeid av autorisert personell fra Avinor og kontrollflyging vil beløpe seg maksimalt til 500 000 kroner (inkludert mva). Dette er kostnader som må dekkes av Vardafjellet Vindkraft AS. Avinor vil kunne trekke klagen av 6.1.2015 dersom NVE innarbeider følgende vilkår i konsesjonen: «Tiltakshaver Vardafjellet Vindkraft AS skal dekke Avinor sine kostnader ved eventuelle tilpasninger av radarsystemet på Bråtavarden og ved eventuell kontrollflyging. De samlede kostnadene er stipulert til maksimalt 500 000 kroner (inkludert mva)».

Møte med Forsvarsbygg

NVE avholdt møte med Forsvarsbygg og tiltakshaver den 14.4.2015. Bakgrunnen for møtet var Forsvarsbygg sin klage på konsesjonsvedtaket. Forsvarsbygg påklager at det er gitt konsesjon til Vardafjellet vindkraftverk før Forsvaret har fått ferdigstilt feltforsøk og konkludert om vindkraftverket vil påvirke de luftoperative systemene. På møtet orienterte Forsvarsbygg om at feltforsøkene som opprinnelig var planlagt ferdigstilt i august 2015 vil bli forsinket. NVE presiserte at Vardafjellet Vindkraft AS står ovenfor en tidsfrist når det gjelder bygging og idriftsettelse av vindkraftverket, og at for å kunne overholde tidsfristen er det avgjørende at alle uavklarte problemstillinger avklares så raskt som mulig. Forsvarsbygg påpekte at en løsning i denne saken kan være å fremskynde enkelte feltforsøk, slik at det som raskt som mulig blir avklart hvorvidt Vardafjellet vindkraftverk vil påvirke mobile radarsystemer og eventuelt om det kan gjennomføres avbøtende tiltak.

NVEs vurdering av klagen

NVE kan oppheve eller endre vedtaket dersom NVE finner klagen begrunnet, alternativt oversende klagen til OED for endelig avgjørelse (jf. forvaltningsloven § 33). NVE vil i det følgende kommentere nye forhold som klagen anfører og som ikke tidligere er vurdert, og forhold som bør utdypes nærmere. For øvrig vises det til vedtak av 18.12.2014.

Sviland Bydelsutvalg mener at NVE har ikke har vektlagt tiltakets virkninger for friluftsliv i tilstrekkelig grad. De påpeker at virkninger for friluftsliv er vurdert på feil grunnlag siden dagens bruk er vurdert, men ikke fremtidens bruk etter en utbygging av Sandnes øst. Videre mener de at utredningen ikke oppfyller kravene som er fastsatt i utredningsprogrammet, siden det ikke er gjort rede for masseforflytninger/skjæringer i forbindelse med bygging av internveier og oppstillingsplasser. FNF Rogaland mener at utredningen ikke har vært fullstendig nok med tanke på friluftsliv, nære turområder og naturmangfold.

Når det gjelder virkninger for friluftsliv, nære turområder og naturmangfold vurderer NVE at de konkrete virkningene av tiltaket er utredet på en tilstrekkelig måte, og at innkomne merknader, møter og andre opplysninger kompletterer utredningene slik at anførselene fra klagen er ivarettatt. Angående masseforflytninger og skjæringer viser NVE til at det i anleggskonsesjonen er satt vilkår om utarbeidelse av detaljplan og miljø-, transport- og anleggsplan, og at disse planene blant annet skal ivareta temaer som masseforflytninger og skjæringer. Planene skal oversendes og godkjennes av NVE.

NVE konstaterer at flere av klagerne er uenig i NVEs skjønnsutøvelse når det gjelder vektlegging av støyvirkninger, og Sviland Bydelsutvalg stiller spørsmål ved om det er forsvarlig å gi konsesjon uten å beregne sumstøy fra ulike kilder. I tillegg påpeker bydelsutvalget at det ikke kan innvilges konsesjon når det ikke er avklart hvorvidt boliger i nrområdet kan få akseptable virkninger når det gjelder skyggekast. NVE konstaterer at det ikke er anført nye forhold i klagen når det gjelder støy og skyggekast som ikke tidligere er vurdert av NVE i saken, og viser derfor til notatet *Bakgrunn for vedtak* av 18.12.2014.

Marianne og Heino Nielsen skriver at deres uttalelse ikke er vurdert og sitert i vedlegget til vedtaket, og mener at dette er saksbehandlingsfeil. NVE viser til at den aktuelle uttalelsen (Ingvild Kjosavik med flere) er sammenfattet i notatet *Bakgrunn for vedtak*, og at innspillene er vurdert i den tematiske vurderingen i kapittel 4.

Konklusjon

NVE konstaterer at Avinor trekker sin klage på vedtaket dersom vilkåret som fremgår i brevet av 22.4.2015 innarbeides i konsesjonen. Dersom Olje- og energidepartementet opprettholder vedtaket, vil NVE anmode om at vilkåret innarbeides i konsesjonen. For de øvrige klagene kan ikke NVE se at det har kommet frem nye opplysninger som gir grunnlag for å endre eller omgjøre vedtaket av 18.12.2014. Klagene sammen med administrativ innsigelse fra Rogaland fylkeskommune oversendes derfor Olje- og energidepartementet for endelig avgjørelse (jf. forvaltningsloven § 33). Alle dokumentene i saken gjøres tilgjengelige for departementet gjennom internettløsningen SeDoc.

Med hilsen

Arne Olsen
seksjonssjef

Ane Næsset Ramtvedt
førstekonsulent

Dokumentet sendes uten underskrift. Det er godkjent i henhold til interne rutiner.

Kopi til:

Avinor AS
Forsvarsbygg
Forum for natur og friluftsliv Rogaland
Heino Nielsen
Rogaland fylkeskommune
Sandnes kommune
Sviland Bydelsutvalg v/Leidulv Harboe
Vardafjellet Vindkraft AS